

Bilim Çocuk Kartlarıyla

Dinozorları Tanıyoruz

Bu sayımızda Bilim Çocuk Kartları'yla dinozorların yaşadığı milyonlarca yıl öncesine bir yolculuk yapıyoruz. Bu, etkileyici görümlü canlıların yok oluş süreci 65 yıl önce tamamlanmıştı. Bugüne değin tanımlanmış 700 türü olan dinozorlar, insanların çok ilgisini çeken bir canlı grubudur. Bunun nedeni, belki de geçmişte tümüyle ortadan kalkmış olmalarıdır. İnsan bugün yaşıyor olabileceklerini düşündükçe bile çok heyecanlanıyor.

Eski Yunanca kökenli olan dinozor sözcüğünün anlamı, "korkunç kertenkele"dir. "Deinos" korkunç, "saurus" kertenkele demektir. Dinozorların cins adları, çoğunlukla özelliklerinden hareketle belirlenir. Çatal omur, üç boynuzlu yüz gibi. Ancak, bazı durumlarda da, onları bulan kişi, bulundukları yer ya da üzerlerinde çalışan fosilbilimcinin adını alırlar. Biz de kartlarımızda yer verdiğimiz dinozorların adlarının ne anlama geldiğini belirttik.

Dinozorlar, kalça yapılarına göre iki grup altında incelenirler. Birinci gruptakilerin kalça yapısı kuşlarınkine benzer, ikinci gruptakilerinse kertenkelelerininkine. Dinozorların beslenme biçimleri ise çoğunlukla otçul ya da etçildi. Ancak, az rastlansa da bazı dinozorlar hem ot hem de etle beslenebiliyordu, yani hepçildi. Dinozorların neyle beslendikleri ağız yapıları incelenerek belirleniyor. Etçil dinozorlar, yumurtalarla, o dönemde yaşayan kertenkele, kaplumbağa, ilk memeliler gibi canlılarla beslenirlerdi.

Başka dinozorları avlayanlar ve leş yiyenler de vardı. Otçul dinozorlarsa, iğneyapraklı ağaçların yapraklarını, eğreltileri, yosun ve atkuyruklarını, ginkgo yapraklarını yerlerdi. Çiçekli bitkilerin hangi dönemde evrimleştikleri tam bilinmese de, günümüze daha yakın dönemlerde yaşamış dinozorların çiçekli bitkilerin meyvelerini de yemiş olma olasılıkları var.

Dinozorların bir kısmı çok büyük yapılı canlılardı. Bunun nedeni tam olarak belirlenmemiş olsa da, büyük vücutlu olmanın, onları av olmaktan koruduğu, vücut sıcaklığını düzenlemeye yaradığı ya da uzun boyunlu olmalarına bağlı olarak besin kaynaklarına daha kolay ulaşmalarını sağladığı düşünülüyor. Hayvanların yaşam süresi, vücut büyüklüğüne ve temel yaşamsal işlevlerinin gerçekleşme hızına bağlı olarak değişir. Dinozorların da türe bağlı olarak 10-100 yıl arasında yaşadıkları tahmin ediliyor.

Dinozorların vücutlarının ne renkte olduklarını bulmaya yarayacak bir fosil kanıt henüz elde edilmemiş. Ancak fosilbilimciler, onların ortamda gizlenmelerini kolaylaştıracak renklerde olduklarını düşünüyorlar. Bazı dinozorlar sürü halinde dolaşırlardı; bu, onların toplumsal canlılar olduğunu da gösteriyor. Üstelik göç de edenleri vardı. Dinozorların yaşadığı dönemde Anadolu denizler altındaydı. Bu nedenle bizim ülkemizde dinozor fosiline rastlanmıyor.

Dinozor kartlarını hazırlayan: Zuhal Özer